

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויחי

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כה

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' זלמן לייב ב"ר יעקב יצחק ע"ה עסטולין
בקשר לסיום אמירת קדיש - ש"ק פ' ויחי, י"ד טבת ה'תשס"ו

נפטר ביום ט"ו אדר - שושן פורים קטן ה'תשס"ה

וזוגתו מרת רייזל בת ר' חיים בנימין הלוי ע"ה עסטולין

נפטרה ביום כ"ו שבט ה'תשנ"ו

ובנם הילד ישראל נח ב"ר זלמן לייב ע"ה עסטולין

נפטר ביום י"ד טבת ה'תש"י

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י יו"ח שיחיו

לשנת ברכה והצלחה בכל מכל כל

והעיקר התגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח ממ"ש

בשנה זו - שנת השמונה מאות שנה להילולא של הרמב"ם

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חז"ל: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לפי הנאמר בבראשית רבה, שמסקנה זו נלמדת מכפל הלשון, "ויברך אותם איש אשר כברכתו ברכ אותם"⁷. והטעם לכך מובן בפשטות:

בפשוטו של מקרא ניתן ללמוד ולהסיק מסקנות מהדיוק במשמעות המילה והפסוק, יותר מאשר ניתן ללמוד מייחור או מכפילות לשון. זאת ועוד: ב"דיבור המתחיל" הקודם – "איש אשר כברכתו" מפרש רש"י "ברכה העתידה לבוא על כל אחד ואחד", שעל כך מוסבות המילים "ברך אותם". ולפי זה מובן⁸, שלדעת רש"י⁹ אין כאן ייתור¹⁰ וכפילות בפסוק¹¹.

התנחומא, ולא כבב"ר, "לפי שבירכן יהודה כו".
(7) בדפוס שני דרש"י, התחלת פרש"י היא "מה ת"ל בך אותם לפי כו"י" ולינתא שם "לא ה' .. בך אותו". ולפי"י י"ל לכאורה, שגם בפרש"י הדרש הוא מכפל הלשון (וראה פרש"י על התורה הוצאת בערלינער מהדורה ה'ב' ב"ד הוצאת אלבק שם בהערות). אבל בשאר דפוסים וכת"י רש"י (שתח"י) ישנו (וכן הועתק בנחלת יעקב (על פרש"י) כאן). ובדפוס שני שם חסר כאן כל הדיבור, "איש אשר כברכתו" (שלפנ"י) שהועתק לקמן בפנים. ואולי נשמטה שם שורה מחמת תיבות הדומות.
(8) ראה נור השלם לב"ד שם.

(9) משא"כ להב"ר שאינו מפרש, "איש אשר כברכתו" מובן שהיתור הוא כל סיום הכתוב, "איש אשר כברכתו בך אותם".

וראה לקוטי לוי"צ הערות לוהר ח"א ע' רפב (בהוצאת תשנ"ה). ובהוצאות שלפ"י – בסוף ח"ב ע' (תעד): שלכאורה, "אשר בך אותם" מיותר, והל"ל רק איש אשר כברכתו. וראה שם הביאור ע"ד הקבלה.

(10) ועפ"י מובנת אריכות לשון רש"י, "לא ה' לו לומר אלא איש אשר כברכתו בך אותו" – שבאה להדגיש שאין כאן יתור בהכתוב.

(11) בפרש"י שמות א, יט (לכמה גירסאות) ומי שלא כתוב בו הרי הכתוב כללן ויברך אותם ועוד כתיב (יחזקאל יט, ב) מה אמך לביא, אבל: א) ברוב הדפוסים (כולל דפוס ראשון ושני) וכת"י רש"י (שתח"י) ליתא בפרש"י התיבות "ויברך אותם ועוד כתיב" (וראה גם הוצאת בערלינער במהדורה יא' שלו). וכן ליתא בסוטה יא, סע"ב. שמו"ד פ"א, ט"ז. ב) שם הוצרך רש"י לכלול לא רק השבטים שלא נאמר בהם מפורש חיות אלו, כ"א גם אלה שלא בירכט

(*) ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) מה ת"ל (וליתא גם התיבות "ברך אותם") לפי שנתן כו'.
(*) כ"ה ביחזקאל (בלי ה"א). וברד"ק שם הטעם לזה.

א. "ברך אותם"

לאחר שמספרת התורה על ברכות יעקב לשבטים, נאמר¹ "כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברכ אותם".

רש"י מצטט את המילים "ברך אותם" ומפרש: לא היה לו לומר אלא איש אשר כברכתו ברכ אותו, מה תלמוד לומר בך אותם, לפי שנתן ליהודה גבורת ארי ולבנימין חטיפתו של זאב ולנפתלי קלותו של אילה, יכול שלא כללן כולם² בכל הברכות, תלמוד לומר בך אותם.

המקור לתוכן דברי רש"י הוא במדרשים: בבראשית רבה³ נאמר "כבר כתיב ויברך אותם, ומה תלמוד לומר איש אשר כברכתו בך אותם, אלא לפי שברכם, יהודה וכו'". כלומר, הסבר זה נלמד מכפילות הלשון שבפסוק "ויברך אותם איש אשר כברכתו בך אותם". במדרש תנחומא נאמר⁴ "ברך אותו אין כתיב כאן אלא ברכ אותם, למה לפי שנתן וכו'". כלומר, מסקנה זו נלמדת מהמילים "ברך אותם"⁵ – בלשון רבים, כפי שמפרש רש"י.

רש"י בוחר לבאר לפי פירוש תנחומא, שלומדים זאת מכך שאין נאמר בלשון יחיד "ברך אותו", כפי שהיה צריך להיות, לכאורה, אלא נאמר "ברך אותם", ואיננו בוחר⁶ לבאר

(1) מט, כה.
(2) בדפוס ראשון ושני וכמה כת"י רש"י (שתח"י) ליתא תיבת "כולם".
(3) פצ"ט, ד. וראה גם במדב"ר פ"ג, ח. שהש"ר פ"ד, ז.
(4) פרשתנו טז. ועד"י בתנחומא באבער פרשתנו יז.
(5) המשך הלשון בתנחומא נמצא גם ב"שיטה חדשה לברכת יעקב" (נדפס בב"ר (דפוס ווילנא) אחרי פירוש ק). אבל שם (לאחרי שמביא מהכתוב, וזאת .. ברכ אותם) איתא: אין כתיב כאן אלא ויברך אותם למה כן אלא בשביל שנתן כו'. וביל"ש כאן (רמז קסא): ברכ אותם אין כתיב כאן אלא ויברך אותם למה כן. אבל ב"שיטה חדשה" הוצאת אלבק (פצ"ו): אותו אין כתיב כאן אלא ויברך אותם (ע"ד הלשון בתנחומא באבער). וראה חלופי נוסחאות שם. ואכ"מ.
(6) וגם לשונו דרש"י, "לפי שנתן ליהודה כו"י הוא כלשון

נז.

דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות והוא הוא דור הראשון של הגאולה – כהודעת והכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו (ע"ש יוסף הראשון שהודיע והכריז ש"אלקים פקד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב"), שכבר נשלמו כל מעשינו ועבודתינו, וכבר כלו כל הקיצין וכבר עשו תשובה, וכבר נסתיימו כל ההכנות ובאופן ד"הכנה רבתי", והכל מוכן לסעודה דלעתיד לבוא, לויתן ושור הברי ויין המשומר.

(משיחות עשרה בטבת (יהפך לשמחה) ושי"פ ויחי, י"ד טבת תשנ"ב)

ב. השינויים בסיום הפירוש

אך בסיום הפירוש יש הבדל בין המדרשים לבין דברי רש"י: בבראשית רבה נאמר, "אלא לפי שברכן יהודה¹² באריה, דן בנחש, נפתלי באילה, בנימין בזאב – חזר וכללן כולן כאחד ועשאן אריות ועשאן נחשים". בתנחומא נאמר בסיום, "תאמר שזה גדול מזה, הרי כללן כולם באחרונה". ואילו רש"י מסיים, "יכול שלא כללן כולם בכל הברכות, תלמוד לומר...".

אמנם, בפשטות, תוכן הדברים הוא זהה, אך המילים השונות בכל פירוש, מדגישות פרט אחר.

בכלל (ראובן שמעון ולוי), שזה נלמד מ"ויברך אותם כבפרש"י פרשתנו עה"פ. ג. אולי הוא טה"ד בפרש"י שם וצ"ל "ברך אותם".

גם בהשגות שמובאים במדרשים אלו ובפרש"י (12) ישנם שינויים: ב"ר: יהודה, דן, נפתלי ובנימין; בתנחומא: יהודה, יוסף נפתלי ודן (יוסף במקום בנימין); ובפרש"י: יהודה בנימין (כב"ר) ונפתלי, ומשמיט דן שבב' המדרשים.

וי"ל הטעם לפרש"י – פשש"מ: רש"י נקט רק דוגמאות: יהודה – מבני לאה, בנימין – מבני רחל*, נפתלי – מבני בלהה (שפחת רחל). משא"כ מבני זלפה – דלא נמשל לחי'. ועפ"י מובן גם הסדר בפרש"י, דלא כבכתוב ודלא כבמדרשים.

או י"ל שרש"י כותב רק תכונות ומעלות של חיות שאפ"ל בבני"א – גבורת ארי, קלותה של אילה (ראה טושו"ע (ואדה"ו) או"ח בתחלתו), וגם "חטיפתו של זאב" ה"ו תכונה באופן האכילה שאפ"ל בבני"א (ראה פרש"י ויחי מט, כו וביאור ענינו לעיל ע' 279 ואילך). משא"כ נשיכתו של נחש, שהוא (א) רק פעולה (אבל ראה חוקוני מט, יז; גבורת נחש), (ב) ופעולה של היוק (ראה ב"ק טו, ב. אבל להעיר מב"ב טו, ריש ע"ב).

[ולהעיר שגם בפרש"י שמות שם, אף שהביא גם, בכור שור"י לא הביא דן נחש**, אף שהובא בסוטה ושמור"ר שם. כן הובא שם גם "יששכר חמור גרם". ובבמדב"ר (פי"ג, ח), שהש"ר (פי"ד, ז) הובא יהודה דן נפתלי בנימין – כבב"ר שם].

ובכל אופן צ"ע זה שרש"י מביא דוגמאות מברכות שבהן נתן להם תכונות של חיות, ולא הביא דוגמאות משאר לשונות של ברכה (דהרי כאן אין נפק"מ בזה שנמשלו לחיות דוקא, כבפ' שמות שם). ראה מדרש שכל טוב כאן, וראה נחלת יעקב בפרש"י. ואכ"מ.

(*) ומה שבחר בנימין במקום יוסף – כי ברכת יוסף כ"שור"י היא בברכת משה (ברכות לג, יז), אף שיעקב מזכירו בדבריו לשמעון ולוי (פרשתנו מזה, ו בפרש"י). (** ובה' מכת"י רש"י (שתת"י) הובא (לאחר גור ארי' יהודה) דן גור אר"י.

בבראשית רבה מודגש שהוא כלל את כולם "כאחד", שכולם הם, "אריות .. נחשים"¹³. במדרש תנחומא הדגש הוא על כך שזה אינו גדול מזה, ואילו רש"י מדגיש שהוא כלל את כולם בכל אחת מן הברכות.

ג. כל שבט – כל המעלות

כדי להבין זאת, יש להקדים ולבאר את השאלה: אם לכל אחד מן השבטים היו כל המעלות של שאר השבטים – מדוע קבע יעקב וברך כל שבט בנפרד במעלה מסויימת, "יהודה באריה .. בנימין בזאב"?

משיבים על כך המפרשים¹⁴, שהשבט שאליו מתייחסת המעלה המסויימת, הרי אצלו מעלה זו היא עיקר מהותו, ושאר המעלות קיימות אצלו כטפלות ובמעט. וכך בכל השבטים, שהעיקר אצלם היא המעלה המפורשת אצל כל אחד מהם, ושאר המעלות, המופרשות אצל השבטים האחרים, קיימות בשבט זה במעט.

ההסבר לכך הוא:

את הפירוש שלעיל, שכל שבט כלל את כל המעלות, ולא רק את המעלה המפורשת אצלו, ניתן לבאר במספר אופנים:

(א) באופן כללי, ניתנו הברכות כך, שכל שבט מקבל מזולתו, בנוסף למעלה העיקרית שלו, את המעלות של השבט האחר. וענין זה נחלק, באופן כללי, לשתי צורות:

(א) השבט האחר אינו מקבל את המעלה והתכונה בעצמה, אלא את התוצאה של המעלה הקיימת אצל השבט האחר.

בדומה לנאמר על יששכר וזבולון, כפי שמפרש רש"י¹⁵: "שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה" – יששכר מקבל את המזון

(13) ועד"ו בבמדב"ר שם, "אעפ"כ חזר וקרא כולם אריות כו". וכן בשהש"ר שם, "חזר וקראן כולן זאבים כו". (14) ראה גו"א, לבוש האורה ועוד בפרש"י. יפה תואר ועוד לב"ר שם. וראה גם נחלת יעקב לפרש"י כאן. (15) פרשתנו מט, יג.

גם מהארץ של בנימין, אשר „עושה חטים” – וכך להיפך.

וכפי שאכן מבאר „אור החיים”²⁰ על פסוק זה: אמר אותם לשון רבים, להיות כי ברכת כל אחד ואחד תועיל לעצמו ולכל אחיו, כמו שתאמר כשיברך למלך שידו בעורף אויביו, הנה מגיע הטוב לכל אחד, וכן שירבה מעלת אחד ושפעו והדרגתו, לכל אחיו יגיע גם כן מקצת דבר, ועל זה אמר איש אשר כבדתו ברך אותם.

לפי בראשית רבה אין כל שבט מקבל רק את התועלת של מעלת השבט האחר, אלא את המעלה עצמה, כפי שמודגש שם „ועשאו אריות ועשאו נחשים .. לקיים מה שנאמר²¹ כולך יפה רעיתי ומום אין בך”, כלומר, שכל אחד כולל את כל המעלות והתכונות של האחרים: כולם הם „אריות”, „נחשים” וכדומה. וזאת על ידי ש„חזר וכללן כולן כאחד” – כיון שכל השבטים מתאחדים ככלל אחד, הרי מובן, שכל אחד מהם מקבל את תכונותיהם של כל האחרים.

באופן כללי, מודגש כל זה בלשון המדרש בענין זה במקום אחר²² – „עשה אותם יונקים זה מזה”.

אך לפי רש”י נוסף החידוש – „כללן כולם בכל הברכות”, שכל אחד התברך מיעקב בכל הברכות. כלומר, לא זו בלבד שכל אחד מקבל את התועלת ואף את המעלה עצמה של השבט האחר – „יונקים זה מזה”, אלא שכל שבט מקבל בעצמו מיעקב כל ברכה, כולל גם את המעלות של השבטים האחרים²³.

ה. „ברכה” – המשכה מהשורש הכללי

פירוש רש”י מובן יותר לפי המבואר בתורת

מזבולון, ולזבולון יש חלק בלימוד התורה של יששכר (ולא שהוא לומד בעצמו)¹⁶.

(ב) שהשבט מקבל מהשבט האחר את המעלה והתכונה עצמה, בדומה לזו, אשר מושווה בעצמו לנחש, אך קיימת אצלו גם תכונת הארי – „דן גור אריה”¹⁷, שאותה הוא מקבל מיהודה.

וישנו גם אופן נעלה יותר:

(ב) שאת כל המעלות והתכונות הנוספות אין השבט מקבל מהשבטים האחרים, אלא כשם שהמעלה המסויימת שלו מגיעה אליו על ידי ברכת יעקב, כך גם המעלות הנוספות של השבטים האחרים מגיעות אליו מברכת יעקב.

ד. כל שבט מקבל את התוצאה; או את המעלה; או את הברכה עצמה

ויש לומר, שזהו ההסבר להדגשות השונות המובאות במדרשים ובפירוש רש”י על הפסוק „איש אשר כבדתו ברך אותם”:

לפי מדרש תנחומא הדגש העיקרי הוא על כך שלא יאמרו שאחד גדול ממשנהו, „תאמר שזה גדול מזה”, ולפיכך „כללן כולם באחרונה”, שעל ידי כך מקבל כל אחד מהם מהברכות של האחרים¹⁸. אך אין כאן הכרח שהוא מקבל את המעלה עצמה, אלא רק את התועלת והתוצאה של המעלה. וכפי שממשיך מדרש תנחומא מיד לאחר מכן¹⁹ ואומר: „לפי שחלק את הארץ ונתן ליהודה ארץ שהיא עושה שעורים ולבנימין ארץ שהיא עושה חטים, אף-על-פי כללן אלו באלו שיהיו אוכלין אלו משל אלו”. כלומר, ארץ יהודה אמנם נשארת ארץ ש„עושה שעורים” בלבד, אך שבט יהודה מקבל ואוכל

(16) ראה תנחומא פרשתנו יא. ב”ר פ”ב, ה. פ”ט ט. פירוש” ברכה לג, יח.
(17) ברכה שם, כב (והיא הראי’ שהובאה בהמדרשים הנ”ל).
(18) ובמדרש לקח טוב מסיום „שמא תאמר שזה גדול מזה ת”ל ויברך אותם .. כולם שוין”.
(19) וכן ב„שיטה חדשה לברכת יעקב” שם (אלא דשם – נפתלי במקום בנימין. ועד”ו הוא במדרש לקח טוב. ואכ”מ). תנחומא באבער שם.

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ”ק, ולאחרי „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות”, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר”ל ור”ל שסבלו בני באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכוך בשלימות, „די והותר” – נעשה הענין ד”סמך מלך בבל”⁹ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז”ל¹⁰ שהקב”ה אומר לישראל „בני אל תתייראו, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם!”

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, „הי’ תהא שנת נפלאות אראנו”) צריכה להיות עיקר ההדגשה . . בהענין ד”סמך נופלים”, לחזק ולעודד את רוחם של בני . . כולל ובמיוחד – החיוק והעידוד ע”י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש„הנה זה (משיח צדקנו) בא”¹¹, וההוספה בהכנה לביאתו ע”י התשובה וקיום התומ”צ, ובלשון ההכרזה דכ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו: „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה”¹², „שובה ישראל עד ה’ אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממשי”¹⁴.

(משיחות ש”פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנשא”א)

(8) תניא רפ”ז.

(9) יחזקאל כד, ב.

(10) יל”ש ישעי’ רמז תצט.

(11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרזן ביד החוצב בו.

(12) שה”ש ב, ח. וראה שהש”ר עה”פ (פ”ב, ח (ב)).

(13) אג”ק שלו ח”ה ס”ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.

(14) „היום יום” – ט”ז טבת.

(20) פירשתנו מט, כח (ד”ה ברך אותם).

(21) שה”ש ד, ז.

(22) במדב”ר שם. פסיקתא רבתי פ”ז קרוב לסוף. ובשניהם הובא (גם) הפסוק „כולך יפה רעיתי ומום אין בך”. אבל שם מפורש הוא בנוגע לראובן שמעון ולוי דאע”פ ש„קנתר לראשונים.. חזר וברכם”.

(23) להעיד מהסיום במדרש שכל טוב כאן: יכול זה יורש ברכתו לבד כו’ אע”פ שבידך לכל איש ואיש כבדתו בידך את כולם כלומר איש כבדת אביו.

מצינו בגדעון ש"בימיו היו ישראל בצרה וה' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה, בכח זכות שלמדת על בני", "אמר הקב"ה, יש בכך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאליים".

... הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירו הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכו"כ לאחר אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא... ובנוגע לתשובה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה"³) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שע"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא" מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור) אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" – הרי בודאי ובודאי שמשח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממנו, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורי ההוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא", הרי, פס"ד זה בב"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את ב"ד של מעלה, וכן יקום!

- (1) נתחומא שופטים ד.
- (2) י"ש שופטים רמז סב.
- (3) סנהדרין צו, ב.
- (4) זח"א קכט, סע"א.
- (5) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טושר"ע אה"ע סל"ח סל"א.
- (6) ע"פ גירסת האור זרוע סק"ב.
- (7) נציבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

החסידות²⁴ על משמעותה של ברכה, שברכה היא מלשון "מברך" – ממשיך, כלומר, שעל ידי כך נמשך שפע משורשו ומקורו של המתברך באופן שההמשכה יורדת למטה בגלוי אל המתברך.

וזהו משמעות²⁴ הפסוק "איש אשר כברכתו ברך אותם", שלכל אחד ירד השפע והמשכה הברכה משרשו ומקורו שלו, וכפי שהדבר מוסבר ביתר דיוק בלשון רש"י, "איש אשר כברכתו, ברכה העתידה לבוא על כל אחד ואחד": מה שכבר נקבע לכל אחד, את זאת ברך יעקב ו"המשך" כאן למטה לשבט מסויים זה²⁵.

לפי זה יש להבין את דברי רש"י על ברכות השבטים האחרים, ש"כללן כולם בכל הברכות": כיון ש"ברכה" לאחד היא המשכה והשפעה משרשו ומקורו שלו, "ברכה העתידה לבוא", כיצד ייתכן לומר זאת על ההמשכות וההשפעות – "ברכות" הנמשכות לשבט אחד מהשורש והמקור של השבטים האחרים?

ויש לומר: במה דברים אמורים, כאשר מדובר על השורש הפרטי של כל שבט מסויים. אך מצד מקורם של כל השבטים, כפי שהם כוללים יחדיו – "אב אחד לכולנה"²⁶, הרי כל השבטים הם מציאות אחת – "אחד". וכאשר שורש זה "נמשך" ומתגלה, הרי כל בחינה היא השורש והמקור האמיתי²⁷ של כל שבט²⁸.

לפי זה מובן שבכך ש"כללן כולם בכל הברכות" – "איש אשר כברכתו ברך אותם" – נוצר חידוש ומעלה מיוחדת בברכה, כיון ש"נמשך" בה השורש הכולל את כולם, שורש שהוא בבחינת "אביהם" – יעקב. לא ככל הברכות, שהן המשכה מהשורש המסויים של המתברך, אלא שבמקור מסויים זה מתגלה ומורגש השורש הכללי של כל שבט. ולכן מכילה כל ברכה מסויימת

בתוכה גם את השורש הכללי של כל הברכות והמעלות²⁹.

ו. כל יהודי חייב בכל סוגי העבודה הרוחנית

מכך נובע הבדל באופן עבודת ה':

ידוע³⁰, שהתחלקותם של ישראל לשנים עשר שבטים כרוכה באופן שבו כל אחד מהם "משמש את קונו"³¹ על ידי "מעשיך" ו"דרכיך", שהרי יש אופנים שונים של "מעשיך" ו"דרכיך" כמפורש בברכות, ובהתאם לכך יש הבדלים בעבודתם הרוחנית³². כלומר, שבעבודת ה' יש שנים עשרה דרכים כלליות, ולכל שבט יש דרך מיוחדת משלו.

ולפי זה יוצא, שהחידוש של "איש אשר כברכתו ברך אותם" – שמשמעותו היא, כדלעיל, שכל אחד מהשבטים קשור גם לדרכים האחרות בעבודת ה' – הוא בכמה אופנים:

(א) בדומה לאמור לעיל על יששכר וזבולון, שבאמצעות השותפות שביניהם¹⁶ זכה זבולון בחלק מלימוד התורה של יששכר, ויששכר קיבל חלק מעבודת גמילות החסדים של זבולון.

וכך גם לגבי הדרכים האחרות בעבודת ה', שמצד "התכללות" כל שנים עשר השבטים, יש לכל שבט חלק גם בעבודת ה' של השבטים האחרים.

(ב) כל שבט מעורר ומשפיע מעבודתו על שבט אחר, ועל כל השבטים: יושבי אהל³³ – שבט יששכר – משפיעים על בעלי עסק³³,

(29) ראה לקו"ש שם הערה 51, שעפ"ז מובן מה שכ"א אפילו כחן או לוי אומר ה"ה רצון" שלאחרי אמירת הנשיא (בחדש ניסן).

(30) ראה פער"ח שער א – בהקדמה. ועוד. עמק המלך ש' עולם הבריאה פי"א (בהגהה). שער הכולל בהקדמתו. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 11 (בהערה). שם ע' 304. ח"י ע' 97 ואילך. חכ"ג ע' 6. וש"נ.

(31) ל' חז"ל סוף קידושין.

(32) ראה תו"א ריש פרשתנו. אה"ת שם (כרך ה' התקצו, א ואילך. כרך ו' תתשלח, ב ואילך). לקו"ת צו יז, רע"א. ועוד.

(33) ראה בארוכה תו"א פ' תרומה.

שיוסיפו בקביעות עתים לתורה בעבודתם שלהם, ואילו בעלי עסק, מארי עובדין טבין – זבולון – מעוררים ומשפיעים על יושבי אהל – יששכר – להוסיף במעשיהם הטובים, גמילות חסדים.

אך אופנים אלו קשורים לענין, שכל השבטים הם „כולם כאחד” באופן שביחד הם מציבים „קומה אחת שלימה”³⁴, ולכן כל עבודה רוחנית צריכה לכלול גם חלק, ולפחות מעט, מהעבודה האחרת, ולכן „כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו, אלא תורה וגמילות חסדים”³⁵, וכן בעל עסק חייב במצות תלמוד תורה – „כדת”³⁶ הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה.”

ז. אצל כל יהודי – כל הדרכים בשלמות

אופן נעלה יותר בכך הוא: (ג) שאצל כל שבט קיימות בשלמות כל הדרכים בעבודת ה'. כלומר, אמנם, עיקר זמנו בפועל עסוק כל שבט בדרכו המיוחדת בעבודת ה', אך קיימות אצלו בשלמות גם הדרכים האחרות.³⁷

ולדוגמא בענין שלעיל: לא זו בלבד שבעלי עסק חייבים להוסיף בכמות בקביעות עתים לתורה, עד כדי „הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה”³⁸, כך שניכר שלימוד התורה הוא העיקר אצלם³⁹ – „תורתך קבע ומלאכתך עראי”⁴⁰ – אלא שגם איכות הלימוד, בכל זמן לימודו, ואפילו היא זה רק פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית⁴¹ – תהיה באותו אופן כמו

אצל מי שאין לו שום „אומנות” ודאגות אחרות, מלבד לימוד התורה.⁴²

ומצד שני, גם יושבי אהל, אשר „תורתו אומנותו”, צריך לעבוד גם עבודה של גמילות חסדים, וקיום המצוות בכלל, כפי שמקיימים מארי עובדין טבין של שבט זבולון – הן בפיוור ממנו לצדקה וגמילות חסדים בהרחבה, והן בקיום המצוות, שלא יהיו טפלים ללימוד התורה – כדי שלימוד התורה יתקיים אצלו, אלא שהם כענין בפני עצמו, הנעשה בשיא השלמות בכל הפרטים.

וכדברי התלמוד הירושלמי⁴³, „ולא מודה רשב”י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב”.

כלומר, אף רשב”י שהיה בבחינת „תורתו אומנותו”⁴⁴ סובר שצריך להפסיק מלימוד התורה לא רק כדי לקיים מצוה, אלא אף לעשות סוכה ולעשות לולב, שזהו הכשר מצוה, ובודאי⁴⁵ שאין חובה „לעשות” דוקא בגופו.⁴⁶

דבר זה מוכיח שעשיית וקיום המצוה אינם טפלים ללימוד התורה, אלא חשובים כשלעצמם⁴⁷, ומשום כך הוא מזהר ומקפיד להכין בעצמו את כל פרטי המצוה, גם את הכשרי המצוה.

(42) ראה לקו”ש [המתורגם] ח”ז ע’ 329 ואילך.

(43) ברכות פ”א סה”ב. שבת פ”א סה”ב.

(44) שבת י”א, א. וראה לקו”ש שם ע’ 327 הערה 22.
(45) כן י”ל לדעת הירושלמי דלשיטתו אויל (ברכות פ”ט ה”ג) ד„הנעשה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציוונו לעשות סוכה כו’ הנעשה לולב כו’ וציוונו לעשות לולב”. ולכאורה, גם בזה י”ל דהוא בא כתוצאה מחיוב מצות ישיבה בסוכה (אף שבסוכה מפורש (ראה טו, יג) „תנעשה לך”). וראה בכ”ז לקו”ש שם ע’ 200 ואילך ובהערות שם.

(46) כמו ישיבת סוכה ונטילת לולב – ראה בהגסמן בהערה שלפנ”ו.

(47) וי”ל שזהו החילוק דקושיא זו בירושלמי, להא דממשך (שם) „ולית לי לרשב”י הלמד על מנת לעשות ולא הלמד שלא לעשות שהלמד שלא לעשות כו’”, ולא מודה רשב”י שמפסיקין לעשות סוכה כו’” הוא מצד עשיית וקיום המצוה כמו שהן מצד עצמן; ו„לית לי לרשב”י הלמד על מנת לעשות כו’” הוא לפי שנוגע לשלימות הלימוד – ראה בארוכה לקו”ש שם ע’ 328 ואילך.

ח. אחדות מושלמת

כשם שהדברים אמורים בשני הקוים הכלליים בעבודת ה’, לימוד התורה וקיום המצוות, כך הם אמורים גם על כל פרטי הדרכים בעבודת ה’, בעניני עבודה שבלב, החל מ„ראובן” – עבודה של ראייה המביאה לאהבת ה’, „שמעון” – עבודה של שמיעה, שהיא מרחוק ומעוררת יראת ה’, וכדומה, כמוסבר בהרחבה בדרושי החסידות בפרשתנו⁴⁸.

ועל ידי כך שכל שבט בפני עצמו וכל יהודי בפני עצמו יעבדו בשלמות בכל הדרכים בעבודת ה’, הרי גם האחדות של כל ישראל – „יחד שבטי ישראל”⁴⁹ היא מושלמת יותר, ועד לאופן של קומה אחת

(48) בדרושים דתו”א ואוה”ת. ועוד.

(49) ברכה לג, ה.

(50) תהלים קכב, ד.

(51) תניא פל”ב.

(52) ל’ הכתוב – דניאל בסופו. וראה לקו”ש ח”ז ע’ 171

ובהגסמן שם.

(53) מט, א.

לזכות

ב”ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה”ר שעי” קיום הוראת

ב”ק אדמו”ר מלך המשיח (בשיחת ב’ ניסן ה’תשמ”ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק’,

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא’

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד